

KAMELIADAMEN

ALEXANDRE DUMAS D.Y.

RIKSTEATRET

Alexandre Dumas fils (1824—95)

var født utenfor ekteskap, og hans far var den berømte romanforfatteren av samme navn. (Greven av Monte Christo, De tre musketerer og mange andre). Den store forfatter-far hadde hverken tid eller lyst til å ta seg av den uønskede sønnen, og han ble sterkt forsømt hele barndommen. Da han var ni år ble han satt bort i pensjon, og i de neste syv årene så han lite eller ingenting til foreldrene.

På skolen utmerket han seg, var best i klassen, og fikk stadig utmerkelse for sine prestasjoner.

16 år gammel inviterte faren ham med på en ferie til Spania, og etter den turen bestemte han seg til

å stå på egne ben. Faren ga ham en etter datidens målestokk enorm pengesum, og i de neste tre årene levde han det søte liv i Paris, om enn i skyggen av sin berømte far.

Hans første litterære forsøk kom i 1845, og het *Peches de Jeunesse*. Derpå fulgte nok en lyrikksamling, *Les bijoux de la Reine*, og i 1846 kom romanen *Les Aventures des quatre femmes et d'un perroquet*. Her viste han første gang sine evner som realistisk beskrivende forfatter.

Gjennombruddet kom i 1848 med romanen *La dame aux Camelias*. Den vakte jublende begeistring for 24-åringen, og faren, selv om han nok var sjalu på

sønnens suksess, utbasunerte at sønnen var hans mest vellykte frembringelse.

I de følgende år skrev Dumas d.y. en serie romaner, og hadde sikkert skrevet mange fler om ikke farens familie og forretningsforbindelser hadde henledet hans oppmerksomhet på teatret, og oppfordret ham til å skrive for det.

Dumas fulgte rådet, og hadde ingen grunn til å angre. Han startet opp med å dramatisere sitt mesterstykke Kameliadamen, og førsteoppførelsen i 1852 på Gymnase-teatret med Eugenie Doche i hovedrollen, ble en triumf. Fra dette øyeblikk overskygget dramatikerens helt romanforfatteren Dumas d.y. og hans neste stykke var også en dramatisering av en tidligere roman, Diane de Lys. Ny suksess, også finansielt, og han kunne etterhvert kvitte seg med sin gjeld som hadde antatt store dimensjoner. I løpet av de neste fire år skrev han *La Demi Monde*, *Le Fils Naturel*, *La Question de l'Argent* og *Un Pere prodigue* — alle mesterverk innen den realistiske genre, og som hadde hyppige oppførelser i hele det forrige århundre.

I disse stykkene tok etterhvert lysten til å moralisere overhånd. Dumas kunne ikke dy seg for å holde frem en formanende

pekefinger, moralen skulle styrkes og forfallet forhindres ved gode seder og et sunt levesett.

I 1868 ble han syk, anstrengelsen for å holde seg på toppen resulterte i et sammenbrudd, og en litterær taushet som varte hele fire år. Da kom *L'amie des femmes*, og med det et nytt siktemål for hans arbeide. Selv om han fremdeles var sterkt påvirket av teaterskredderen Scribe i måten å bygge opp en intrige på, og veve de forskjellige handlingstrådene sammen til et underholdende mønster, skapte han i sine følgende stykker det som blir kalt *Le Theatre de Doctrine*. Diderot sto som Dumas' forbilde i dette, han mente at teatret skulle være nyttig for noe, ikke bare blott til lyst. Her skulle fenomener i samtiden tas opp til debatt, stykkene skulle inneholde en bærende ide, og personene demonstrere forfatterens syn. Sentralt i disse stykkene står gjerne en såkalt resonnør, eller forteller, som argumenter for det aktuelle syn. Dumas' stykker ble i den følgende tid gjenstand for en enorm oppmerksomhet, de forårsaket like ofte skandale som ovasjoner, og debatten omkring de emner han introduserte varte langt inn i vårt eget århundre.

J.F.

Hvem var hun — Kameliadamen?

Rundt 1841 kom en ung bondepige til Paris — såvidt 15 år gammel. Hun het Alphonsine Plessis, var fra Normandie, og strålende vakker.

Så mange muligheter eksisterte ikke for den unge piken, hun var uten penger, foreldreløs og hadde ingen innflytelsesrike forbindelser. Hun grep den mest nærliggende utvei og satset på en karriere som prostituert.

Paris' fornøylesliv var på denne tiden dominert av en skare adelsmenn og deres elskerinner — de såkalte «demi mondes» — halvfine. Tiden var preget av oppløsning og forfall — dette gjenspeilet seg i selskapslivet. Det var ikke lett å slippe inn i disse sirklene, men Alphonsine Plessis arbeidet målbevisst for å vinne seg en posisjon i de kretser man snakket om og i hemmelighet, misunte og beundret. I begynnelsen var det særlig hos studentene hun fant sine

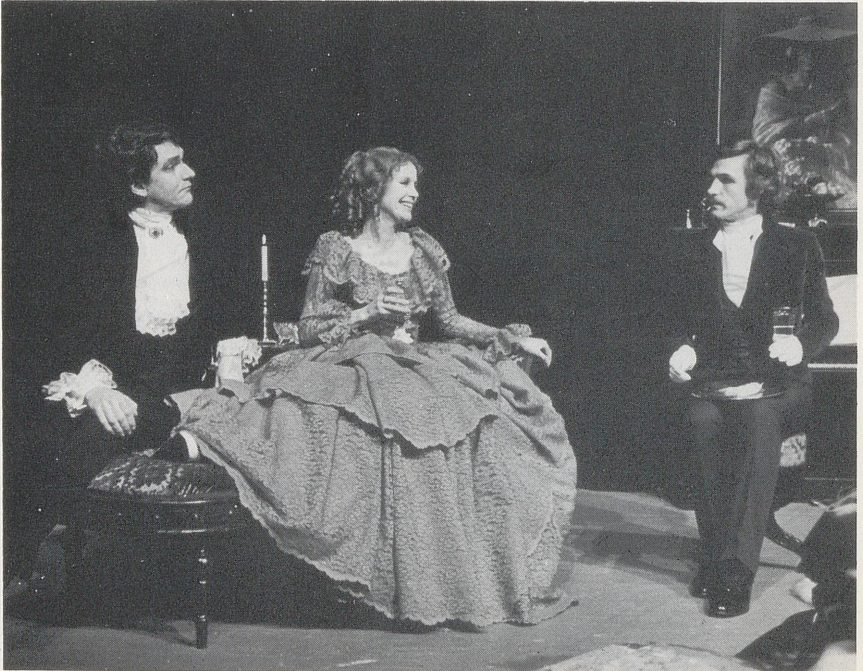
Marie Duplessis.

beundrere. Men da en rik kjøpmann forelsket seg i henne, begynte tingene å skje. Han kjøpte en leilighet til henne og anbrakte henne der som sin elskerinne. Hun ble introdusert i de «riktige» kretsene, begynte å treffe mennesker med titler og penger, hun begynte å gå i teatret og operaen, og klientellet hennes endret karakter. En hertug forelsket seg i henne, og dermed var hennes lykke gjort. I løpet av kort tid ble hun en av Paris' mest feterte kurtisaner. Hun byttet navn, og kalte seg Marie

Duplessis, og satte meget inn på å polere sine manerer og bringe sine kunnskaper opp på et høyere nivå, slik at hun ikke skilte seg ut fra sitt nye miljø. Hun leste lødig litteratur, lærte seg konversasjonens vanskelige kunst og byttet ut sin bondepике-dialekt med et korrekt og avsløpet høyfransk. Tidens rikeste menn ble hennes elskere, og hun ruinerte flere av dem — hennes hunger etter luksus var enorm. Det var hennes privilegium å behandle sine beundrere på den mest hensynsløse måte — det var hun som bestemte hvor langt hver

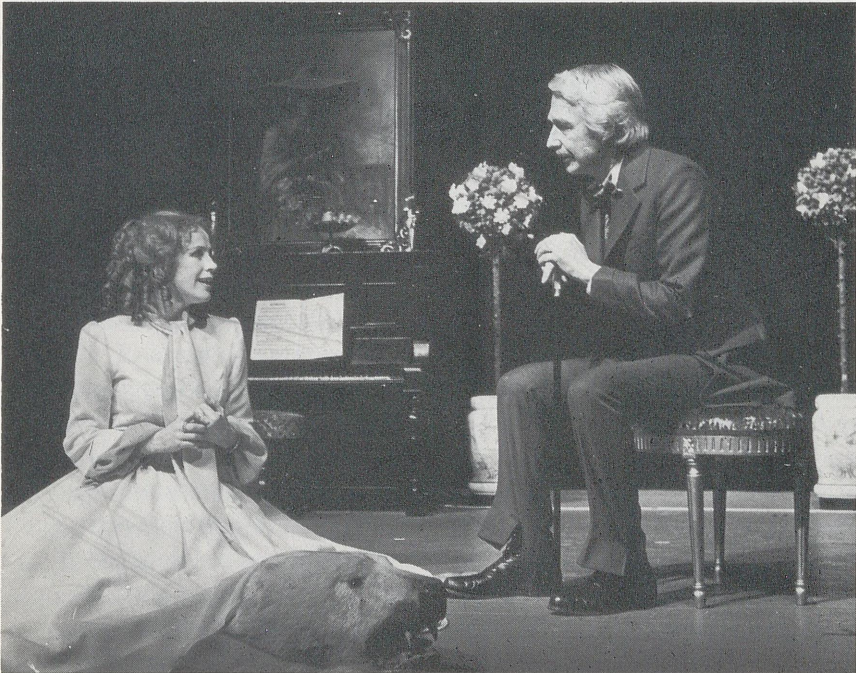
Per Arnø, Henny Moan og Bjørn Skagestad.

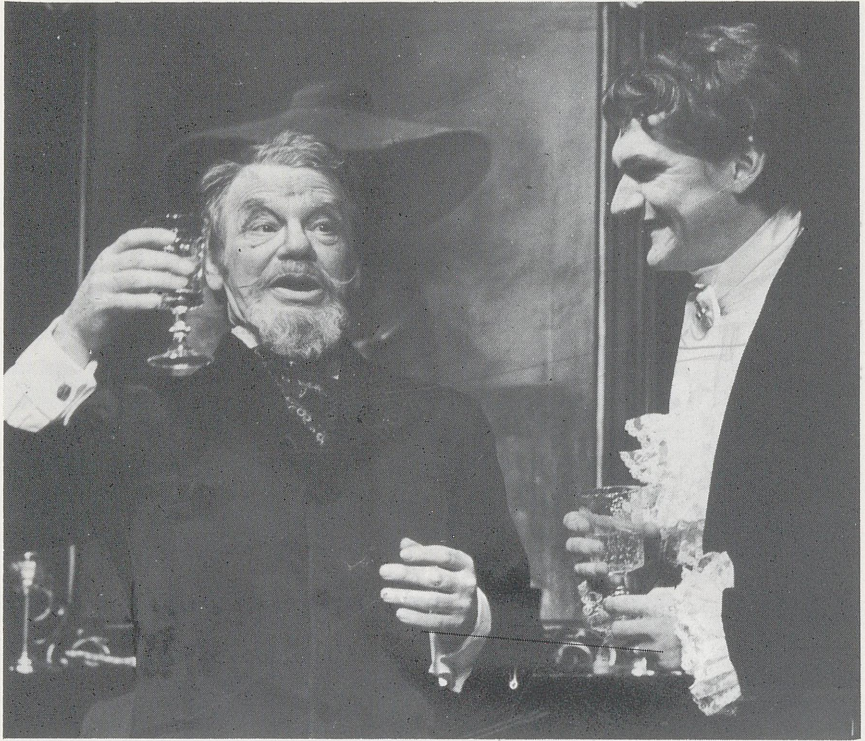

og en skulle få komme, og det var opp til henne å dele ut sine gunstbevisninger. Og prisen var høy. På toppen av sin karriere hadde hun et uhyre stort pengeforbruk — egen losje i teatret, hester, vogner, kostbare juveler — alt sammen «gaver». Hun gjorde et poeng av alltid å bære en kamelia når hun viste seg offentlig — og denne «blomster-imagen» ga henne tilnavnet «La Dame aux Camelias».

*Til venstre: Per Skift og Edel Eckblad.
Under: Henny Moan og Bernt Erik Larssen.*

Tor Bjarke og Per Arnø.

20 år gammel ble hun smittet av tuberkulose, og det hektiske nattelivet hun førte gjorde henne ikke bedre.

Nyttårsdagen 1847 traff hun forfatteren Alexandre Dumas d.y. og ble forelsket. Han tok henne med ut på landet for at hennes helse skulle bedre seg. Dumas var på den tiden en fattig ung litterat, og hadde ikke råd til å forsørge seg selv og Marie Duplessis. Og for å holde kreditorene fra livet, måtte hun selge ut smykker og eiendeler.

Det kom til brudd mellom dem, og innen døden merket henne hadde hun også en kjærlighetsaffære med Franz Litz, som til og med ville ha henne med på en turné til Orienten. I siste sekund vegret hun seg og vendte tilbake til en av sine første elskere — en greve, som hun giftet seg med. Like til det siste førte hun et hektisk liv, viste seg ofte i teatret og ved de store glitrende selskapene. Hun døde på dagen ett år etter at hun hadde truffet Alexandre Dumas d.y. bare

Carl Habel.

22 år gammel. I 7 år hadde hennes tid som kurtisane vart, og i 5 av dem lyste hennes stjerne på den lystige parisiske nattehimmel kanskje klarere enn noen annens. Hennes anstrengelser for å gjøre sin person mystisk og gåtefull ble kronet med hell. Den onde skjebne og tidlige død som ble henne til del, samt hennes omsvermende liv, gjorde dypt inntrykk på samtidens parisere, og helt opp til våre dager blir hennes grav på Montmartre-kirkegården i Paris pyntet med blomster.

Senere gjorde selvsagt Dumas' stykke sitt til å opprettholde legenden om Kameliadamen, og følgende vesle sitat fra Stephen Coulters biografiske roman over Guy de Maupassants liv forteller litt om det inntrykk hun gjorde på ettertiden. Scenen er en gatekafé i Paris, og tiden ca. 1865. . . .

«En ensom kvinne hadde slått seg ned ved et bord ikke så langt fra dem. Straks sa Rochegude til Guy: «Hun blir sikkert kastet ut. Hun er en ganske alminnelig cocotte, og kvinner av den sorten vil ikke Tortoni ha her». Det var allerede mange som satt og kikket bort på henne. Hun fant frem et lommeterkle, førte det til munnen og la det bort igjen.

«Hun ser syk ut», sa Guy.

«Bare se på henne».

«Puh», svarte Rochegude foraktelig. «Kjenner du ikke det trikset ennå?»

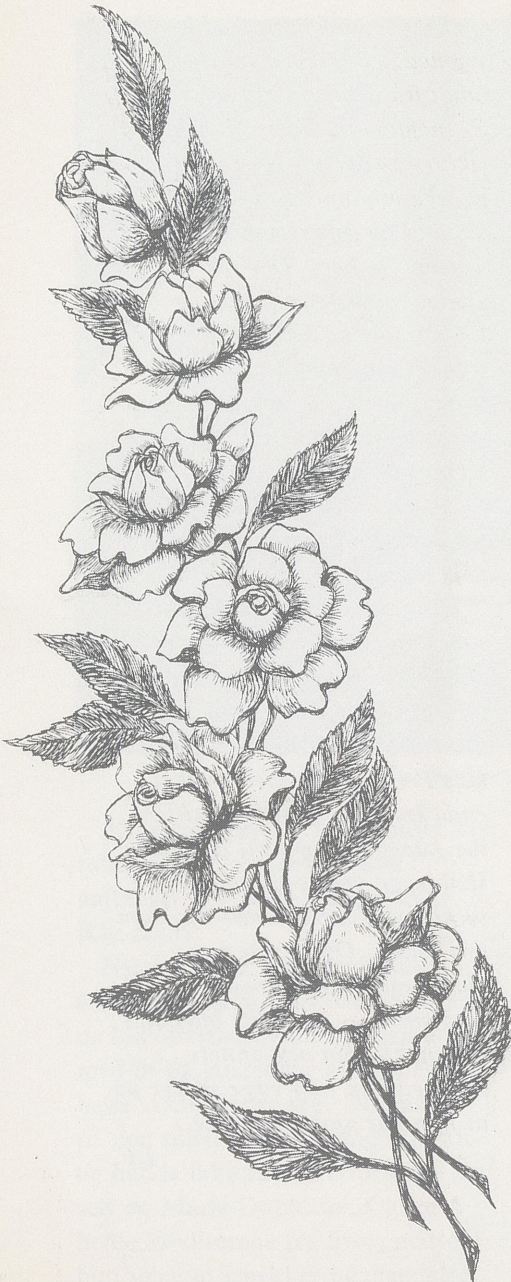
«Hun må da være syk slik som hun ser ut», sa Guy. «Er du ikke klar over at de nettopp har tatt opp igjen «La Dame aux Camelias» på Gymnase og at hele Paris gråter over stykket enda en gang. Hun som sitter der håper rett og slett at noen skal legge merke til lommeterklet og spørre henne hva som er i veien». Og så sier han videre med tragisk røst: «Ingenting — bare litt blod. La oss snakke om noe annet». Dermed kan hun være sikker på at hun har gjort sin lykke.»

J.F.

KAMELIA

AV ALEXANDRE DUMAS

Oversatt av Carl F. Borchsenius

Regi

Scenografi

Scenografi ass./lysetting

Musikk

Korreografisk ass.

Hår/masker Hanne

Armand Duval

Georges Duval

Gaston Rieux

Saint-Gaudens

Gustave

Grev de Giray

Baron de Varville

Marguerite Gautier

Nichette

Prudence

Olympe

Nanine

Musiker

Inspisient

Teknikere

Bjørhild R.

Turnéleder

Kostymer og dekorasjoner er utført på Riksteatret
Ingeborg Nielsen og Ole Vestby.

Forestillingen varer ca. 2 timer og 30 minutter.

Premiere i Drammen 28. februar 1977.

Programredaktør

Foto

Trykk

ADAMEN

E DUMAS D. Y.

Fredrik Engelstad

..... Elisabeth Bang

..... William

..... Einar Dahl

..... Robert Normann

..... Mette Møller

..... Ole Revold/Mette Lange-Nielsen

..... BJØRN SKAGESTAD

..... CARL HABEL

..... PER ARNØ

..... TOR BJARKE

..... BJØRN BIRCH-AUNE

..... BERNT ERIK LARSEN

..... PER SKIFT

..... HENNY MOAN

..... BJØRG VATLE

..... RANDI BRÆNNE

..... SIGRUN ENGE

..... EDEL ECKBLAD

..... Annar Kjærsvik

..... Pål Brantzeg

..... Mette Jacobsen, Mette Lange-Nielsen,

..... Øystad, Ole Lillo-Stenberg, Oluf Melbye,

..... Gunnar Grimstad

..... Kisteatrets verksteder under ledelse av

..... uttter med pause.

..... Jan Føyner

..... Frits Solvang

..... Enersens Trykkeri a.s., Oslo

En kjærlighetens høysang

Marguerite og Armand — Henny Moan og Bjørn Skagestad i en serie situasjonsbilder.

Henny Moan har levendegjort en hel rekke av verdensdramatikkens store kvinneskikkelser på norske scener — Ellida Wangel i Ibsens «Fruen fra havet» og Strinbergs Frøken Julie, for bare å nevne et par av de roller hun har gestaltet.

Nå er det rollen som Marguerite Gautier som står for tur, i Alexandre Dumas d.y.'s

«Kameliadamen». «Kameliadamen» er en moderne klassiker, velkjent av både romanlesere og teaterpublikum over store deler av verden. Med «Kameliadamen» fikk Dumas d.y. sitt gjennombrudd som forfatter, og han dramatiserte selv

romanen. Skuespillet ble første gang oppført i 1852, og året etter dannet det utgangspunkt for Verdis operaversjon «La Traviata».

— «Kameliadamen» handler om den totale kjærlighet, sier Henny Moan.

— Jeg oppfatter stykket som en kjærlighetens høysang, en viktig påminnelse for oss moderne mennesker som har mindre tid å ofre på kjærligheten. I

«Kameliadamen» møter vi en vilje til å ofre alt, til å gå på tvers av alle normer utelukkende for kjærlighetens skyld. I dag har vi så lett for å glemme hvilken sterk og

Henny Moan intervjuet om «Kameliadamen» av Steinar Wiik

opprinnelig drivkraft kjærligheten kan være.

På mange måter er naturligvis «Kameliadamen» tidstypisk. Marguerite Gautier er en kokotte fra den halvfine verden, sosialt akseptert innen visse meget bestemte grenser. Når den unge Armand Duval forelsker seg i henne, går han ut over alle sosiale konvensjoner. For kokotten kunne man naturligvis ha både nytte og glede av. Men man kunne ikke finne på å gifte seg med henne, uten å sette sin stilling i samfunnet overstyr. Derfor er det forståelig at Armands far prøver å få ham til å

bryte forbindelsen med Marguerite.

Men selv om «Kameliadamen» på mange måter er et typisk uttrykk for sin tid, for dens moralnormer og syn på kvinnen, vil jeg protestere om noen sier stykket savner aktualitet i dagens samfunn. Mye har forandret seg, delvis til det bedre. Men jeg vet at det fortsatt eksisterer mange likhetspunkter til den ulykkelige kjærlighetshistorien mellom Marguerite og Armand. Tenk om en ung mann fra sosialgruppe 1 kom hjem og fortalte sine foreldre at de nå skulle få en finere callgirl, til og med med tæring, som

svigerdatter. Jeg tror ikke mange ville ha akseptert en slik situasjon uten å blunke. Eller om en ung gutt fra ytterste venstre skulle gå bort og gifte seg med direktørens datter, om hun ikke hadde den rette politiske overbevisning.

Fortsatt er vi alle sterkt bundet av konvensjonene, hvilken politisk farve vi enn måtte bekjenne oss til. Den sterke gruppepolarisering vi nå har tillater ikke brudd på et trygt mønster.

Det er her jeg synes «Kameliadamen» har sin aktualitet, om den kan få oss til å innse at den sanne kjærlighet alltid er grensesprengende, at den har sitt mål i seg selv. Vi må alle bygge opp vår toleranse. For når kjærligheten mellom Armand og

Marguerite utviklet seg til en tragedie, skyldtes det at samfunnet med sine ufravelige krav til sist ble for sterkt for dem. Men de svek ikke sin kjærlighet, de forble begge tro mot den.

Marguerite var på sett og vis en frigjort kvinne i forhold til sin tid — hun hadde mot og styrke til å leve på kanten av det aksepterte. Men fordi hun ikke kunne livnære seg på annen måte enn i verdens eldste yrke, var hun allikevel ikke helt fri. Hun kunne ikke som en Georges Sand leve av sin penn.

Fri som menneske ble Marguerite først i møtet med Armand. For her kom plutselig noen som elsket henne for hennes egen skyld, både som kvinne og menneske. En som fikk henne til å

tro på kjærligheten, på at også hun kunne leve for den og ikke bare av den. Han vekket henne av drømmen og fikk henne til å eksponere de beste egenskaper i seg.

For hans skyld valgte hun å leve et annet liv, og ble derved til sist i hans og sine egne øyne et respektabelt menneske. I hennes frie valg ligger det nesten en form for eksistensialisme — før den kom på moten og uten at vi av den grunn skal begynne å intellektualisere over «Kameliadamen» hverken som roman eller skuespill.

Det er et enkelt verk i form og innhold, akkurat som kjærligheten alltid er noe enkelt og opprinnelig selv om den kan bli komplisert på grunn av forholdene den lever

under. Enkeltheten i «Kameliadamen» er en styrke.

Tiden Marguerite og Armand levte i, var en brytningstid — til tross for de mange revolusjoner var og er vel fortsatt Frankrike et meget borgerlig samfunn. Også vi lever på mange måter i en brytningstid, så her skulle det heller ikke være så vanskelig å finne likhetspunktet.

«Kameliadamen» er en vaudeville med et meget klart uttrykt budskap. Jeg tror vi kan ha behov for det også i dag. Og jeg synes det er en både utfordrende og morsom oppgave å få spille Marguerite — det er en rolle man kan dikte meget inn i, en ramme man kan fylle ut, avslutter Henny Moan.

Kameliadamens liv var viet Paris' lettlevde selskapsliv. For å belyse hvordan dette kunne arte seg på Kameliadamens tid, bringer vi nedenfor noen sitater fra en beskrivelse av et stort selskap i Paris i 1850-årene. Sitatene er hentet fra Stephen Coulters biografiske roman om Guy de Maupassants liv; Mørk attrå, oversatt av Peter Magnus, og utkommet på Gyldendal Norsk Forlag i 1959. Sitatene er gjengitt med forlagets tillatelse:

... Den store hallen var allerede full av gjester. Turban-kledde negre i flotte Tiepolo-drakter tok seg av yttertøyet. Innenfor en bred, forgyllt dør sto Houssaye selv og kysset på hånden og ønsket alle velkommen. Det glitret i lysekronene, og tvers gjennom summingen av stemmer hørtes musikk fra et stort orkester. Guy stanset et øyeblikk og så seg beundrende

rundt. Aldri hadde han sett slik prakt. Gjennom åpne dører så han den ene salongen etter den andre med skinnende speil og praktfulle møbler. På veggene hang bilder av renessansens mestere og skjønne Aubosson-tepper, overalt sto det blomster i herlige Sèvres-vaser og mellom alt dette såes mennenes sorte og lilla drakter og kvinnenes bare skuldre, halter og hvite armer, smilende, fristende munnar og skinnende øyne bak de sorte maskene. Guy studerte på hvor mange av kvinnene som var alene.

På en forhøyning ved den motsatte vegg så det ut til å foregå noe rart, og Guy skyndte seg dit bort. En tett skare hadde samlet seg rundt en bærestol, som ble overvåket av en veldig neger, naken til beltestedet. Par etter par ble sloppet inn i bærestolen — et minutt. Så dundret han i taket, og paret kom frem igjen...

Henny Moan, Per Arnø, Bjørn Skagestad, Randi Brønne, Sigrun Enge og Tor Bjarke.

Over: Randi Brønne og Per Arnø.
Til høyre: Bjørg Vatlle og Bjørn Birch-Aune.

...Det aller vanskeligste var å komme opp trappen, som var fullstendig sperret av brusende skjorter og nakne skuldre. På hvert eneste trinn i den elegante «cascade» satt og lå folk. Halskjeder gnistret, øyne lyste bak de sorte maskene; enkelte par satt og stirret på hverandre med en blanding av henførelse og usikkerhet — av lyst og gru.

De som satt i trappen, gjorde sitt beste for å stanse dem som ville opp. Menn som skrittet forsiktig over hvite skuldre, ble plutselig vippet over ende og forsvant i et brus av skjorter og blonder. Hender lurte seg opp under skjortene til kvinner som lette etter et sted og sette foten — hele trappen summet av rop og latter. En liten fyr ble vippet over ende på øverste trinn to ganger på rad og sendt nedover fra hånd til hånd, skummende av raseri...

...«Hva går dette spillet ut på?»

«Hvis fluen setter seg på sukkeret, får hun pengene. Hvis den slår seg ned på fløten, kler hun av seg to plagg — bare ikke masken.»

«Åtte tusen francs,» sa Khalil. «Hvem vil være med for åtte tusen francs? Allons,

Randi Brønne, Sigrun Enge, Per Skift og Henny Moan.

Mesdemoiselles.» Han slengte en bunke pengesedler på bordet.

«Ti tusen.» sa Demidoff og trakk frem en enda tykkere bunke.

«Femten tusen.» sa Khalil.

«Topp!» Alle snudde seg rundt. Det var brunetten fra cancan'en. Rødmende trådte hun frem. Guy følte seg overbevist om at hun var beruset.

«Nu».

Fluen kretset over de to bollene og slo seg ned på sukkeret.

«Bravo, la petite!» Hun knuget pengene inn til seg. Khalil var feberblank i øynene.

«Tyve tusen francs! Er De med en gang til?»

«Ja».

«Nu». To fluer kretset over bordet, og alle lo da den ene slo seg ned på Khalils nese. Men den andre fløy rett til sukkerskålen. På ny samlet hun pengene sammen.

Demidoff sa: «Tyve tusen francs en gang til».

«Vent». Khalil slukte henne med øynene. «Et hundre tusen francs», sa han, «hvis Mademoiselle vil ta av seg alt». Hun rystet på hodet. Khalil stønnet.

«Hundreogtitusen. Og De kan få beholde masken».

«Non».

«Hundreogfemtusen», sa Khalil, «og De skal få to sjanser». Hun nikket. Det ble ganske stille i salen.

«Nu».

Fluen summet og slo ned på skålen med fløte. Det hørtes et «Ahhh», og Khalil klappet i hendene. Brunetten snudde ryggen til og begynte å hekte opp kjolen.

«Nei, nei», ropte Khalil. «Denne veien, Mademoiselle. Snu Dem rundt». Hun snudde seg, lot kjolen falle, løste opp de to underskjørtene og tok et skritt frem. Tilskuerne stønnet av beundring. Hun hadde en flott skikkelse.

«Annen omgang, Mademoiselle». Khalils stemme var nesten uhørlig. «Nu».

De ventet på fluen. Det lot ikke til å være flere i værelset. Noen så seg om, men de slapp ikke den unge piken med blikket. Så satte en flue seg på den hvite duken. Alle stirret på den. Den nærmet seg skålene, stanset, fløy opp — og slo seg rett ned i fløten.

Det ble ganske stille igjen. Den unge piken så seg rundt og rødmet dyp. Langsomt rullet hun strømpene ned, tok av seg skoene, stanset et øyeblikk, tok av seg livstykket og blottet de fulle, runde brystene. Det neste hun tok av seg, var et smalt belte, som hun slengte i fanget på Khalil. Så trakk hun av seg de vide underbuksene, løftet armene over hodet og snudde seg bort.

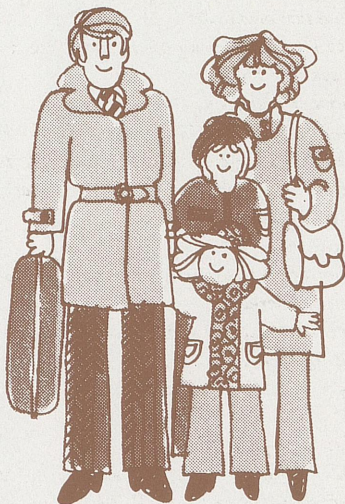
Vill begeistring. «Bravo, la petite».

«Vive, Khalil».

«Champagne til Mademoiselle»...

Ta familien med - til halv pris!

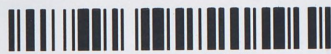
Med familie mener vi ektefelle og «barn» under 26 år. Det skulle bli skikkelig familierabatt, og godt med penger spart. Så godt, faktisk, at De ikke behøver å begrense besøkene til slekt og venner til jul og påske. Det er over 50 week-ends i året – med den tiden De sparer ved å bruke fly, kan langt flere av dem brukes til å holde vedlike gode kontakter og verdifullt vennskap. Og tilbudet gjelder ikke bare innen Norge – det omfatter også en lang rekke europeiske storbyer. Familierabatten kan i mange tilfeller også kombineres med «individuelle pakketurer». Det vil si reiser lagt opp etter Deres eget hode, men hvor hotell, sightseeing etc. er fastlagt på forhånd. Ved kjøp av slike turer gjøres alt opp under ett. SAS-kontorene og reisebyråene har flere gode tilbud enn De er klar over!

**PÅ VISSE BETINGELSER GIS OGSÅ ANDRE RABATTER SOM BARNERABATT
HONNØRRABATT, MILITÆRRABATT, GRUPPERABATTER SAMT
RABATTER FOR STUDENTER OG UNGDOM. OPPLYSNINGER OM DISSE
FÅR DE I DERES REISEBYRÅ.**

Individuell og rimelig ferie med

SAS

10g161628

på norske vinger

BRAATHENS S.A.F.E